

Dušan Šarotar: *Mrtvi kot* (spremni esej Igor Divjak). Ljubljana: Študentska založba, 2002 (Knjižna zbirka Beletrina).

Šarotar je mlad avtor in v svoji drugi prozni knjigi *Mrtvi kot* je zbral desetero krajših zgodb in novel, tematsko sicer raznorodnih, a v slogovno čutenjskem pogledu enotnih besedil z vsebinami iz sodobnega življenja. Zgodbe v njih so dokaj zabrisane, brez odvečnih ali razlagalnih opisov vzrokov in posledic dogajanja: avtor pogosto jemlje iz njega le tiste drobce, ki prej opozarjajo na stanje duše ali razpoloženja in predstavljajo motiv za ravnanje, kot pa da bi bili širši deli tudi celovite slike. Večidel se dogajajo ob morju ali na otokih, a tudi – kar je značilno – v urbanih okoljih s sodobnimi prometnimi vozlišči v izbranem času poletja ali zime in socialnem kontekstu, iz katerega se razbira aktualen trenutek tukajšnjega življenja (čeprav to formalno poteka kje na "tujem" otoku ...). Liki teh besedil so mladi samotarji, a tudi mladi pari, in ponekod starejše osebe s samosvojnimi izkušnjami – ali če vse skupaj pogledam skozi malo ostrejši zoom: pokrajina v svoji zimski oz. snežni (nevarni) panorami, otok z malim trgov in morje v veliki enakomerni spreminjivosti, ravnina, ki "plapola v vetru", mesto s svojimi nepreglednimi uličnimi meandri ali podeželsko naselje, kjer se malomestneži ponavljajo z vedno istimi početji – in dalje, velika prometna središča, kot je letališče s svojo moderno komunikacijsko tehniko, železniška postaja z nenehnim odtekanjem in prihodi posameznikov ter skupin, naseljca na otokih s posebneži in iskalci ... To so prizorišča Šarotarjevih likov, ki se na njih znajdejo bodisi poklicno, na službeni poti, ali so tam doma, pri tem pa se komaj prebijajo skozi vsakdanjik ali dogodke, ki jih presenečajo.

To so seveda vnanji obrisi pripovedi – nekako impresionistično nanešeni na platno tega časa, in v tem nanosu zelo natančni: četudi v njih ni srečati močnih "značaje" z razvejenimi dejanji, pomembnih zgodovinskih dogodkov ali narave z vseobsežnimi

konturami: vse to je nekako za njimi, navzoče v svojevrstni bralčevi slutnji, tako da se v njem vendarle vzpostavlja resnična razsežnost sveta, ne da bi bila posebej artikulirana. To se je lahko zgodilo po zaslugi, kot rečeno, zelo natančnih nanosov nekaterih za pripovedi bistvenih, čeprav navidez zdobljenih sestavin človeške usode. V tem smislu so to poetične izpovedi ali mestoma kot pesmi v prozi, ki jim za prepričljivost ni potrebna napojenost s stvarno težo resničnosti, imenovane epika. V resnici je nekaj besedil povsem takšnih – so tako rekoč pesmi v prozi (troje besedil z naslovom *Morsko pokopališče*, pa tudi uvodna in sklepna zapisa) – ki odločilno krepijo notranjo, duhovno energijo *Mrtvega kota*.

O teh na prvi pogled bolj splošnih oznakah govorim že uvodoma zato, ker to ni knjiga, ki bi pripovedovala o morebitnih “napetih dogodkih”, ki že sami po sebi tešijo bralčevo radovednost. A s tem še ni rečeno, da po eni strani v njej ne bi šlo za zelo resne človeške zadeve in po drugi za vrednote, ki ob njih danes ne bi bile v nevarnosti ali ogrožene. Nasprotno; vse to vsebujejo in morda gre v prvi vrsti predvsem zanje. V vsaki pripovedi posebej in v vsaki tudi za različne, zaradi česar niti ni treba omenjati vseh po vrsti; omenim naj le nekatere: v zgodbi *Rojstvo in smrt sonca* novinar Antonio potuje na južno celino, da bi opisal vznemirljivo vzdušje ob Gospodovem rojstvu, a v nevarnem revnem velemestu sredi pragozda nepričakovano rešuje človeško življenje, v *Vrnitvi* noseča ženska odhaja na letališče, kamor naj bi priletel njen mož, pa se sredi zime smrtno ponesreči, v zgodbi *V ladjedelnici* Mario, zaposlen na pristaniškem žerjavu, med časom vlomi v draguljarno, kupi darilo za svoje dekle in se s tem prvič samouresniči. In ne nazadnje *Na previsu* čudaški starec Benjamin končno pride do svoje človeškosti po številnih trdih dejanjih, ki so bila usodna celo za njegovo ženo.

To bi bile domnevno nekatere glavne tematske značilnosti *Mrtvega kota*, napisanega subtilno, v tisti kreativni tišini, v kateri se lahko oglašajo neme zgodbe iz preteklosti, iz sanj pa vznikajo nove in presevajajo življenje sedanosti. Na to je sklepati po namigih iz uvodnega *Notranjega dvorišča*, a tudi iz osrednjega toka novel, kjer se javljajo tudi glavni topisi Šarotarjeve pisateljske geografije: morje, sneg, ogenj, pa tudi jezik, ki je jezik digitalnih naprav, a tudi posoda zgodb in pisateljsko sredstvo. Skoznje kot da se precejajo trenutki človeških usod, hkrati pa dogajanju dajejo svojevrstno atmosfero in tu in tam občutja, ki segajo v duhovna območja življenja. Tako bralec v tej knjigi ne bo srečal nič senzacionalističnega, razburjivega, provokativnega – v njej niso upodobljeni “zgodovina” ali ekscesi vsakdanjosti. V njej so modelirani predeli vsakdanje stvarnosti, vendar predvsem z vidika “notranjega življenja”, bolje, “notranjega vesolja”, skozi katerega lahko “plava” skrivnost bivanja, ki zahteva naše spoštovanje.

Seveda bi si človek ob branju želel, da bi pripovedi z velikim posluhom za poezijo stvari in človekovo dušo v svojo mrežo zajele in prinesle predenj tudi kaj več dogajalne dinamike ali trdih robov družbe, ki lomijo posameznike. To malce neprimerno izjavo zapisujem zato, ker bi morda v tem primeru knjiga pridobila več bralne “atraktivnosti” – čeprav ji pravzaprav ničesar ne manjka. Kajti tudi kot taka je bralno zelo privlačna, a bolj za literarne specialiste – ali za tiste osamelce, ki lahko obstajajo, obrnjeni proč od dramatičnega življenja.